

СПЕЦИФІКА ІНСТРУМЕНТІВ ІСЛАМСЬКОГО БАНКІНГУ

Lujza Jurkovicova, Phd,

University of Economics in Bratislava

Стойка В.С., к. е. н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Основним принципом ісламської банківської системи є виключення із всіх фінансових операцій позичкового процента, оскільки лихварство у всіх його проявах категорично заборонено Кораном. «Аллах дозволив торгівлю і заборонив лихварство», - сказано в Священній книзі мусульман. Таким чином, будь-які банківські інструменти, які базуються на видачі або отриманні грошей в борг під відсотки, опиняються поза законами шаріату. Крім того, іслам забороняє будь-які угоди на умовах невизначеності (наприклад, ф'ючерси, опціони, купівля майбутнього врожаю, тощо), а також фінансування деяких секторів економіки, заборонених релігією, - гральний бізнес, виробництво свинини, алкогольної продукції та тютюну [1].

Всі ісламські фінансові інструменти побудовані таким чином, щоб виконати вказані умови і в той же час отримати прибуток від своєї діяльності. Традиційний банк, по суті,

купляє і продає грошові засоби, отримуючи вигоду за рахунок позичкового процента. Ісламський банк переводить кредитну основу фінансового бізнесу на інвестиційну.

Банк відкриває рахунки, на яких акумулює грошові ресурси вкладників, якими потім фінансує підприємців. Втім замість традиційного відсотка підприємець ділить отриманий прибуток з банком, а той, в свою чергу, – з вкладником. Головний принцип наступний: винагорода банку або вкладника не є гарантованою, а виникає як похідна від прибутку бізнесу. Таким чином, із економічного обороту повністю виводиться основа традиційної банківської системи – позичковий процент. Головний принцип роботи ісламського банку полягає в тому, що оскільки гроші не є товаром, вони не можуть збільшуватися тільки тому, що були надані у вигляді позики. Відповідно, кредитор може розраховувати на доход тільки в тому випадку, якщо гроші, які вкладені в економіку, створили реальну додану вартість. Саме тому традиційні кредити та депозити, на які нараховуються відсотки, в ісламському банкінгу поза законом.

Замість традиційних банківських та інвестиційних продуктів в ісламському світі існує цілий ряд власних специфічних форм.

«Мушарака» - це спільна реалізація проекту банком і підприємцем. Фактично мова йде про специфічний вид проектного фінансування. При мушараці банк здійснює фінансування, не пов'язане з отриманням відсотка, а приймає участь у розподілі прибутку. Розподіл прибутку здійснюється наступним чином: визначена частка виділяється партнеру в оплату за його роботу, управлінський досвід чи іншу участь в проекті. Частина, яка залишилася, розподіляється між партнером і банком, який надав фінансування, у співвідношенні, пропорційному вкладу кожного учасника. При збитках втрати розподіляються також пропорційно участі в фінансуванні.

«Мудароба» - це угода, згідно якої клієнт банку передає гроші банку для наступного вкладення цих коштів у визначений проект або вид діяльності. Прибуток, отриманий в результаті реалізації проекту, розподіляється в обумовленій пропорції. Ця операція являє собою аналог пасивної банківської операції – залучення грошових ресурсів. Але ісламська унікальність в тому, що клієнт точно знає, куди будуть спрямовані його гроші [3].

«Мурабаха» – це такий вид операції, коли банк надає кошти на придбання товарів, спочатку купуючи їх для свого клієнта, а потім перепродуючи їх своєму клієнту за вищою ціною. Така операція вважається законною з точки зору ісламського права, тому банк на термін від купівлі до перепродажу вважається єдиним власником майна. З такої точки зору послуги ісламських банків відрізняються від послуг неісламських банків, які просто кредитують клієнта на купівлю товарів [4, с. 197].

Особливої уваги заслуговують так звані «сукуки» (безпроцентні ісламські облігації).

Дані облігації являються своєрідними проміжними інструментами комерційного банкінгу і ринку цінних паперів. Їх випуск з технічної точки зору аналогічний випуску традиційних цінних паперів, але відмінність в тому, що ісламські облігації структуруються у відповідності до принципів шаріату і дана структура має бути підтверджена та ухвалена радником шаріату. Як і при видачі кредиту, при інвестуванні в ісламські цінні папери в список емітентів не включаються компанії, діяльність яких заборонена ісламом [2].

Таким чином, на відміну від традиційних банків, основою ісламського банкінгу є заборона на отримання відсотків та надмірний ризик. Схема ісламського фінансування заснована на розподілі ризиків, де клієнт і банк несуть відповідальність за будь-якими інвестиціями на узгоджених умовах розподілу прибутку. Доход ісламські банки отримують шляхом здійснення фінансових операцій, які не суперечать нормам шаріату.

Література:

1. В Украине растет интерес к исламским финансовым учреждениям [Електр. ресурс]. - <http://islam.in.ua/ua/tochka-zoru/v-ukrayini-zrostaie-zacikavlenist-islamskimi-finansovimi-ustanovami>
2. Галицкая О. Как работают исламские банки [Електр. ресурс] / О. Галицкая - http://umma.ua/ru/article/article/Kak_rabotayut_islamskie_banki/1626
3. Исламский банкинг: специфика и перспективы [Електр. ресурс]. - <http://islamic-finance.ru/board/2-1-0-20>
4. Шамова І.В. Особливості операцій ісламських банків / І.В. Шамова // Фінанси, облік і аудит. – 2010. - № 15. – с. 193 – 200.